

De Eigen Kracht van mond-tot-mond reclame

**Hoe kunnen meer migrantengezinnen in
een eerder stadium gebruik maken van
Eigen Kracht-conferenties?**

**Janet Rodenburg
Naïma Abouri**

Colofon

Maart 2014, Pharos – Expertisecentrum Gezondheidsverschillen

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door druk, fotokopie of microfilm of op een andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

De Eigen Kracht van mond-tot-mondreclame is ontwikkeld door Pharos.

Auteurs

Janet Rodenburg
Naïma Abouri

Met assistentie van

Heije Wubs
Eefje Wielders

Met financiële steun van

Ministerie van Volkshuisvesting, Welzijn en Sport (VWS)

Projectsecretariaat

Pharos
Arthur van Schendelstraat 620
Postbus 13318
3507 LH Utrecht
Telefoon 030 234 9800
Email: info@pharos.nl
www.pharos.nl

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
I Aanleiding	5
II Het geheim van tevreden klanten	7
1. Eigen regie	7
2. Familiesystemen en opvoedingsstijlen	9
3. Profiel en rol coördinator	11
4. Omvang en samenstelling van het netwerk	13
5. Aard van de problematiek	14
6. Plan opgesteld, probleem opgelost?	14
7. Heldere communicatie	16
8. Opvolging	18
III Conclusies	19
Literatuur	21
Bijlagen	23
1. Onderzoeksvragen en aanpak	23
2. Achtergrondinformatie respondenten	25

VOORWOORD

In 2012-2013 heeft Pharos een landelijk onderzoek gedaan naar Eigen Kracht-conferenties. De centrale vraag was wat de ervaringen van migrantengezinnen zijn met deze conferenties, voor welke problemen ze worden ingezet en met welke resultaten. Hiertoe hebben we – in samenwerking met de Eigen Kracht Centrale – coördinatoren en deelnemers van conferenties geïnterviewd. De resultaten uit het eerste deel van het onderzoek zijn neergelegd in het rapport, Kleurrijke Eigen Kracht: onderzoek onder Eigen Kracht-coördinatoren naar de successen en knelpunten bij conferenties met migrantengezinnen (2012). Het voorliggende rapport betreft het tweede deel van het onderzoek en richt zich specifiek op de deelnemers met een migrantenachtergrond.

Onze dank gaat allereerst uit naar de moeders en tantes van de hoofdpersonen die ons gastvrij in hun huis ontvingen en hun ervaringen en opvattingen wilden vertellen. Dat het niet altijd om succesverhalen ging, maakt het extra bewonderenswaardig dat zij hun ervaringen met ons wilden delen. Daarnaast willen we Mariël Floor van de Eigen Kracht Centrale bedanken die onvermoeibaar coördinatoren bestookte met de vraag naar mogelijke respondenten.

I Aanleiding

Situatie

Migrantenjongeren en hun ouders profiteren onvoldoende van preventie en laagdrempelige mogelijkheden voor ondersteuning bij opvoedings- en opgroeioproblemen. Migrantenjongeren zijn ondervertegenwoordigd in de vrijwillige hulpverlening en oververtegenwoordigd in de niet-vrijwillige, zwaardere jeugdzorg, waaronder ook de justitiële keten. Zo bestond in 2010 30 procent van de populatie van residentiële instellingen uit migrantenjongeren. Ruim de helft (53 procent) van de jongeren in justitiële inrichtingen heeft een migrantenachtergrond. Van deze jongeren is bekend dat zij nauwelijks gebruik hebben gemaakt van de bestaande hulpverleningsmogelijkheden. Het 'voorportaal van de jeugdzorg' slaagt er dus onvoldoende in om deze groep tijdig te bereiken en problemen in een eerder stadium te verhelpen. Migrantenouders zijn vaak ook onbekend met het aanbod van hulp en weten niet dat dergelijke hulp, zoals bijvoorbeeld opvoedondersteuning, mogelijk is. Dit is niet alleen nadelig voor de betreffende jongeren en hun familie; de situatie heeft ook een negatief effect op het imago van de jeugdzorg en het gebruik ervan door migranten. De hulp van de jeugdzorg geldt als zeer ingrijpend, terwijl de lichtere preventieve hulp nauwelijks bekend is.

De druk op de gespecialiseerde zorg kan afnemen als meer kinderen en ouders worden gefaciliteerd om hun autonomie en eigen kracht aan te wenden en gebruik te maken van hun sociale netwerk, binnen de eigen leefomgeving. Dit gebeurt o.a. door middel van Eigen Kracht-conferenties (EK-c's), die sinds 2001 in Nederland worden ingezet (Wachtel 2007)¹. De conferenties worden georganiseerd bij het oplossen van sociale problemen en om de regie terug te geven aan, of te laten bij, de persoon of het betreffende gezin in kwestie. Het doel is dat mensen meer grip krijgen op hun eigen leven doordat hun eigen netwerk tegenslagen kan opvangen en problemen kan oplossen (Hendriksen & Smit, 2012). Het is geen hulpverleningsmethode maar een beslissingsmodel waarin de familie/het netwerk tot afspraken komt over wat nodig is. De bijeenkomsten zijn vraaggericht en gaan uit van de krachten van het aanwezige netwerk (gezin, familie, vrienden). Op deze manier benut de bijeenkomst de ondersteunende en corrigerende krachten en het oplossende vermogen van het netwerk.

Probleem

De aanpak van EK-c's sluit dus in een aantal opzichten goed aan bij de behoefte van veel migrantengezinnen om waar mogelijk binnen de familie oplossingen zoeken voor problemen zonder het belerende vingertje van de veelal witte hulpverlening. Toch blijken migrantengezinnen pas in een laat stadium de stap te zetten, of doorverwezen te worden, naar een EK-c. Hierdoor zijn gezinnen soms al zo in de problemen geraakt, dat het de vraag is of het eigen netwerk nog voldoende ondersteuning kan bieden.

Onderzoeksvraag

Met het oog op een gezonde ontwikkeling zou men migrantengezinnen in een eerder stadium laagdrempelige hulp moeten bieden. De vraag van de Eigen Kracht Centrale is hoe ze deze doelgroep eerder kan bereiken, voordat problemen teveel uit de hand zijn gelopen en zwaardere vormen van hulpverlening nodig zijn.

¹ Eigen Kracht conferenties zijn Evidence Based en als zodanig opgenomen als een effectief besluitvormingsmodel in de database van het Nederlands Jeugdinstituut (Nji).

Onderzoek 2012

In 2012 heeft Pharos, in samenwerking met de Eigen Kracht Centrale, een verkennend onderzoek gedaan naar de mate waarin migrantengezinnen bereikt worden via EK-c's en wat daarbij mogelijk bevorderende en belemmerende factoren zijn. Hierbij is een online enquête afgenomen onder 212 Eigen Kracht coördinatoren die conferenties hebben georganiseerd met migrantengezinnen. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met 17 coördinatoren – afkomstig uit Marokko, Turkije, Suriname en de Nederlandse Antillen – waarin we hun ervaringen en ideeën hebben geïnventariseerd.²

Onderzoek 2013

In het vervolgonderzoek hebben we de persoonlijke ervaringen van de migrantengezinnen als vertrekpunt genomen. Door de ogen van de hoofdpersoon of een andere betrokken deelnemer hebben we gekeken wat de EK-c's voor het gezin hebben betekend. De interviews waren toegespitst op de vraag in hoeverre de Eigen Kracht aanpak aansluit bij de leefwereld van migrantengezinnen. Wat waren voor hen de bevorderende en belemmerende factoren om een Eigen Kracht-conferentie in te zetten, dan wel de conferentie voortijdig af te breken? Hoe hebben zij de Eigen Kracht-conferentie ervaren? In hoeverre zijn zij in staat geweest om hun problemen te verminderen of op te lossen als gevolg van de conferentie? Bevindingen uit eerder onderzoek³ zijn hierin meegenomen. Voor een beschrijving van de onderzoeksvragen en –aanpak, zie bijlage 1.

Positieve mond-tot-mond reclame

Tevreden klanten leidt tot positieve mond-tot-mond reclame. Mond-tot-mondreclame is de oudste en eerlijkste manier van reclame maken. Als ons iets bevalt dan vertellen we dit graag verder. Alleen over een aanpak die echt werkt, ben je enthousiast. Alleen dan praat je er over. Middelmatische aanpakken hebben dus geen kans. Bij een slechte uitkomst zal men zelfs negatieve mond-tot-mondreclame maken en vrienden en bekenden de conferentie juist afraden. Zeker voor migrantengezinnen geldt dat je eerder een familielid of een vriend die een EK-c zelf heeft meegemaakt, gelooft dan een hulpverlener of een folder die deze aanpak aanprijst. Hoe kun je de tevredenheid vergroten? Op basis van de ervaringen die we hebben opgetekend zijn de volgende elementen cruciaal:

1. Nadruk op de eigen regie waardoor men zich minder afhankelijk voelt van de formele hulpverlening
2. Aansluiting bij familiesysteem en opvoedingsstijl van het gezin
3. Goede match tussen gezin en coördinator
4. Selectie van de problemen die wel en niet aangepakt kunnen worden tijdens de EK-c
5. Omvang en samenstelling van het aanwezige netwerk
6. Helder plan dat voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk is
7. Heldere communicatie (eenvoudig taalgebruik) zodat de boodschap wanneer deze wordt doorverteld aan derden, duidelijk overkomt.
8. Opvolging van de EK-c

² Rodenburg, J. en N. Abouri (2012), *Kleurrijke Eigen Kracht: onderzoek onder Eigen Kracht-coördinatoren naar de successen en knelpunten bij conferenties met migrantengezinnen*. Pharos, Utrecht

³ Onder andere Oosterkamp-Szwajcer e.a. (2012), *Succesvol op eigen kracht. Een onderzoek naar de resultaten van Eigen Kracht-conferenties in Nederland van januari 2011 tot en met augustus 2012*. Saxion: Enschede. Zie ook: Wijnen-Lunenburg e.a. (2008) *De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie*. PI Research.

II Het geheim van tevreden klanten

“De conferentie is goed verlopen. We zijn echt verder geholpen. Ik schaam me er niet voor om dat aan anderen te vertellen. Ik ben er juist trots op. Ik zou anderen zeker adviseren om ook een conferentie te doen. Als het bij mij werkt, werkt het bij iedereen” (Turkse moeder).

“Degenen die er moesten zijn waren er niet en de mensen die er waren konden me niet helpen. Ik ben halverwege boos weggelopen. De conferentie veranderde van een sprookje in een nachtmerrie. Sindsdien raad ik iedereen af om een conferentie te doen. Ze bieden toch geen hulp en kraken je alleen maar af. Ik wil gewoon weten hoe ik kan omgaan met mijn agressieve kanten en hoe ik weer grip kan krijgen op mijn leven”. (jonge Surinaamse alleenstaande moeder).

Hoe beter men er via de EK-c's in slaagt om problemen op te lossen via het mobiliseren van het eigen netwerk, des te meer positieve verhalen de ronde zullen gaan doen in de migrantengemeenschappen. De verwachting is dat hierdoor meer migrantengezinnen gebruik zullen gaan maken van EK-c's. Het gaat er dus om tevreden deelnemers te krijgen. Hieronder zullen we de werkzame bestanddelen die tevredenheid bevorderen verder bespreken.

1. Eigen regie

De bestaande vormen van jeugdhulpverlening sluiten in het algemeen slecht aan bij migrantenouders. Hiervoor zijn verschillende verklaringen. Ten eerste wordt in Nederland het initiatief om hulp te zoeken bij de ouders gelegd. Maar het zelf organiseren en regisseren van zorg gaan niet altijd vanzelf, soms is ondersteuning nodig. In het algemeen pakken migranten en laagopgeleiden minder snel de regie, waardoor hun hulpvraag niet gesignaleerd wordt.

Witte organisaties

Daarnaast sluit het aanbod van hulp niet voldoende aan bij de behoeftes van migrantenouders. 'Veel instellingen zijn geneigd zich te richten op een groep die niet te ver afwijkt van het gemiddelde en besteden in hun beleid weinig aandacht aan culturele diversiteit (o.a. Verwey-Jonker Instituut 2009 in SCP, 2010). Zorginstanties worden door migranten dan ook veelal beschouwd als 'witte' organisaties, die niet bedoeld zijn voor migranten' (Vos, 2010 in SCP, 2010). Programma's en methodieken zijn vaak gebaseerd op een westers perspectief; inhoud en vaardigheden sluiten niet altijd aan bij de normen en waarden en belevingswereld van niet-westerse migranten (Van den Berg, 2010 en Pels in SCP, 2010). Ook komen specifieke vragen van niet-westerse ouders niet aan bod. Deze hebben bijvoorbeeld te maken met religieuze opvoeding, discriminatie en stigmatisering en het combineren van eigen normen en waarden met de Nederlandse normen en waarden. Een respondent beschrijft haar ervaringen met en ideeën over de professionele hulpverlening als volgt:

“Instanties zijn afstandelijk. Hulpverleners moeten oog hebben voor het feit dat als mensen problemen hebben er zich een chaos plaatsvindt in hun hoofd. Van deze

mensen wordt vervolgens verwacht dat ze alles zelf regelen via formulieren en dergelijke. Maar dat kunnen deze mensen helemaal niet. Zij hebben hulp en coaching nodig. De hulpverlener moet mensen goed informeren en begeleiden” (Surinaamse respondent)

Angst en wantrouwen

Een belangrijke verklaring voor het feit dat minder migrantenouders gebruik maken van officiële hulpverlening, is het wantrouwen naar de reguliere instanties in Nederland. Eigen negatieve ervaringen of die van anderen kunnen deze houding veroorzaken. Niet-westerse migrantenouders kunnen het idee hebben dat hun manier van opvoeden niet begrepen of afgewezen wordt. ‘De angst voor het ingrijpen van instanties, vooral de kans dat een kind wordt weggehaald uit een gezin, kan bij niet-westerse migrantenouders bovendien versterkt worden doordat zij in hun omgeving geconfronteerd zijn met gedwongen vormen van jeugdzorg’ (Doelman-van Geest et al., 2010 in SCP, 2010, p.30).

In een Eigen Kracht-conferentie komen de reguliere instanties op de tweede plaats en dat wordt door de deelnemers erg gewaardeerd.

“Het feit dat hulpverlening erbuiten staat en je als familie zelf mag beslissen is het belangrijkste” (Surinaamse respondent).

“Iedereen had inspraak in de EK-c, waardoor alles persoonlijker is (dan bij Bureau Jeugdzorg)” (Turkse respondent).

“Ik ben tevreden met de conferentie omdat we samen mochten aanpakken zonder teveel bemoeienis van de hulpverlening.” (Surinaamse alleenstaande moeder).

Taboe

Daarnaast is het vragen van hulp voor veel mensen nog altijd een taboe en dat geldt zeker voor het aankloppen bij officiële instanties. Toegeven dat je je kind niet kunt opvoeden, is voor veel ouders, vooral voor vaders, het ergste wat er is. Dit leidt ertoe dat niet-westerse migrantenouders vaak pas hulp inschakelen wanneer er al sprake is van een ernstig probleem en niet direct wanneer zij zich ergens zorgen over maken of een opvoedingsvraag hebben (SCP, 2010). Ook zijn ze vaak niet gewend met buitenstaanders en onbekenden over hun privéproblemen te spreken⁴ (Van den Berg et al., 2005 en Distelbrink, 2009 in SCP, 2010). In een Eigen Kracht-conferentie is de drempel een stuk lager.

“Soms schaamde ik me wel om alles te vertellen, maar uiteindelijk heb ik het gewoon gezegd. Alles wat ik aan de (Marokkaanse) coördinator vertelde, vertelde ik niet altijd aan de maatschappelijke dienstverlening. Zij heeft me heel goed kunnen helpen. Ik was bang dat de hulpverlening mijn kindje zou afpakken, maar de coördinator zei dat ik daar niet bang voor hoefde te zijn” (Marokkaanse alleenstaande moeder).

⁴ Soms kwamen we er pas aan het eind van een interview achter wat er werkelijk in een gezin speelde.

2. Familiesystemen en opvoedingsstijlen

Veel niet-westerse migranten komen uit een wij-gericht (collectief) familiesysteem waarbij het belang van de groep voorop staat. Nederlanders daarentegen groeien veelal op in ik-gerichte familiesystemen waarbij het individu centraal staat.

In het collectieve systeem zijn belangrijke thema's het in acht nemen van autoriteit, relationele afhankelijkheid en vormgeven aan familiecontinuïteit. Het voortbestaan van de familie staat voorop, daarop is iedereen toegerust. Dus als er in de familie een calamiteit is, als er iemand overlijdt of iemand verliest z'n baan, dan zie je dat huishoudens van het ene op het andere moment van samenstelling kunnen veranderen omdat men voor elkaars kinderen gaat zorgen. Men steunt elkaar financieel en emotioneel. Na migratie verandert er een heleboel. Maar wat niet verandert is de sociale steunstructuur. Ondanks ingewikkelde omstandigheden probeert men voor elkaar te blijven zorgen en vangt men elkaars kinderen op.

Binnen de familie zijn altijd gezagsdragers. Deze verschillen per cultuur en per familie. Antilliaanse en Surinaams-Creoolse families vertonen sterke matriarchale trekken, waardoor vrouwen een belangrijke rol vervullen in besluitvorming. In een patriarchale samenleving waar mannen het voor het zeggen hebben kunnen het de oudste zoon, of een aangetrouwde man van de oudste dochter zijn. Gezagsposities kunnen ook worden verworven door bepaalde kwaliteiten en maatschappelijke posities die een persoon inneemt.

Migratie naar een ander land, een andere cultuur vormt een grote verandering in iemands leven. Het is niet zomaar een verhuizing. Je verlaat je grootfamilie, je taal, je omgeving, je cultuur. Migratie zet de familiecontinuïteit onder druk en kan behoorlijk ingrijpen in iemands emotionele huishouding. Zo kunnen alleenstaande moeders in Suriname of de Antillen vaak rekenen op de ondersteuning van diverse familieleden. Maar diezelfde moeders beschikken in Nederland over een veel kleiner netwerk. In een kwetsbare periode zoals het vertrek van de partner, opvoedingsproblemen of financiële problemen zal bij een migrant altijd de verlieservaring die de migratie met zich meebracht naar voren komen. Migranten zijn daardoor extra kwetsbaar wanneer zich een probleem voordoet.

EK-c's houden rekening met verschillende ideeën, waarden, normen en culturele achtergrond van gezinnen. Meer dan bij de reguliere hulpverlening staan de mogelijkheden en wensen in de leefwereld van de cliënt centraal. Het is belangrijk om te weten wat de migratieachtergrond van iemand is en welke impact dat heeft op de familiecontinuïteit. Wie zijn de gezagsdragers? Welke dominante opvattingen heersen er? Hoe worden besluiten genomen? Is het een matriarchaal of patriarchaal systeem en welke religie heeft men? Als je weet waar een systeem hapert, kun je op zoek gaan naar oplossingen die het systeem weer aan de praat krijgen. Wat zijn de ankers uit het verleden die kunnen helpen om in het nu vertrouwen en veiligheid te bieden? Tjin A Die en Zwaan (2013) noemen dit 'beschermjassen'.

Het feit dat een EK-c naar eigen inzicht kan worden ingericht, draagt bij aan een veilige omgeving voor de hoofdpersoon/cliënt en de overige deelnemers. De EK-c's waarover onze respondenten vertelden vonden alle plaats in een informele setting, vaak in een buurthuis of ander gemeenschapscentrum⁵. Zonder uitzondering ging aan de bijeenkomst een

⁵ Het is echter niet toegestaan om een EK-c bij het gezin thuis te houden.

gezamenlijke maaltijd vooraf: samen eten verbindt. Een (Surinaamse) respondent vertelde dat hun EK-c in een kerk werd gehouden en dat één van de Zusters voorging in gebed. Een andere (Turkse) familie had de imam uitgenodigd om bij de EK-c aanwezig te zijn.

Opvoedingsstijlen

In collectieve familiesystemen is opvoeding vaak een gezamenlijke verantwoordelijkheid: naast de ouders helpt ook de *extended family*, bijvoorbeeld tantes, ooms en burens, mee in de opvoeding (Pels en De Haan, 2004):

“Bij Antillianen gaat het altijd op deze manier. Het eigen netwerk zorgt voor elkaar. Opa, oma of burens spreken anderen aan op hun gedrag en problemen. In Nederland is iedereen meer op zichzelf; meer individualisering en een andere wijkopbouw.” (Curaçaose respondent)

Opvoedingsstrategieën van ouders worden beïnvloed door hun sociaaleconomische en culturele achtergrond (Durgel 2011). Zo kunnen de socialisatiedoelen – de eigenschappen die ouders belangrijk vinden dat het kind ontwikkelt – verschillen per bevolkingsgroep. Volgens Pels, Distelbrink en Postma (2009) concentreren de verschillen naar etnische afkomst zich vooral op de centrale opvoedingswaarden autonomie en conformiteit. Grof gezegd vinden ouders uit (hooggeïndustrialiseerde) westerse landen autonomie/zelfbepaling en zelfstandigheid erg belangrijk. Ouders uit niet-westerse landen leggen in hun opvoeding juist de nadruk op conformiteit/aanpassing aan de omgeving. Het collectieve belang van het gezin staat voorop en er is vaak een hiërarchische verhouding tussen man-vrouw en ouder-jong. Zowel meisjes als jongens in niet-westerse culturen moeten gehoorzaam zijn en respect voor hun ouders tonen. Na migratie blijft conformiteit een belangrijke waarde, ook onder jongeren, aldus Pels et al. (2009). Een respondent beschrijft het verschil in opvoeding, gerelateerd aan haar achtergrond, als volgt:

“Hollanders hebben een andere mentaliteit. Er zijn verschillende ideeën over opvoeden en de mate van vrijheid die kinderen aan kunnen. Als Curaçaose wil ik mijn kinderen zoveel mogelijk beschermen. Dat betekent dat ze niet alleen naar school mogen. Als ik hen niet kan wegbrengen, dan gaan ze die dag dus niet naar school”.

Na migratie naar Nederland doorlopen veel migrantengezinnen een proces van individualisering en autonomie, zowel onder volwassenen als jongeren. Dit wordt verklaard door generatieontwikkelingen en stijgende opleidingsniveaus. Echter, niet-westerse ouders vatten ‘autonomie’ vaak op als zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid en niet zozeer als onafhankelijkheid in denken en doen. Doordat niet-westerse ouders grote waarde hechten aan conformiteit, oefenen zij meer autoritaire opvoedingspraktijken uit dan autochtone Nederlanders. Er moet hierbij wel rekening worden gehouden dat er veel verschillen zijn binnen etnische groepen. Ook de leeftijd van het kind speelt een belangrijke rol: hoe ouder het kind, des te meer de ouders hun autoriteit doen gelden (Pels et al., 2009). Religie is eveneens van invloed op de opvoedingsstrategieën van allochtone ouders; het biedt hen een leidraad of houvast in de opvoeding (Pels et al., 2009).

3. Profiel en rol coördinator

Een derde element dat erg gewaardeerd wordt door migrantengezinnen is het feit dat je inspraak hebt in de keuze van de coördinator.

Een EK-c wordt gefaciliteerd door een onafhankelijk persoon, een coördinator, die hiertoe is opgeleid door de Eigen Kracht Centrale. Wanneer er zoveel waarde wordt gehecht aan bestaande opvoedstijlen, cultuur en religie, dan is het te verwachten dat migrantengezinnen een voorkeur hebben voor een coördinator uit hetzelfde herkomstland. Volgens Van Pagee (voormalig bestuurder van de Eigen Kracht Centrale) zorgt deze culturele match ervoor dat families zich meer begrepen en gerespecteerd voelen dan bij een Nederlandse coördinator (in Jenkins, 2010).⁶ Ook zou deze beter aansluiten bij de opvoedingsstijl van de ouders:

“De coördinator moet met ‘strakke hand’ te werk gaan. Antilliaanse vrouwen durven en kunnen dit beter dan Nederlandse vrouwen. Nederlanders zijn te lief en wellicht bang voor een zwart-wit discussie en durven daardoor minder hard te zijn.”

Ook Heerink (2010) laat in haar studie zien dat de Nederlandse opvoedingsstijl erop gericht is om kinderen op te voeden tot mondige burgers, terwijl Antillianen hun kinderen willen opvoeden tot gehoorzame individuen. Omdat deze twee stijlen botsen, voelen Antillianen zich niet altijd begrepen door de Nederlandse hulpverlening.

Een coördinator uit hetzelfde herkomstland biedt de mogelijkheid om, samen met de familie, problemen op een eigen manier aan te pakken, passend bij de culturele waarden en normen en opvoedingsstijl, en waar nodig in de eigen taal. Voor de vader in het Turkse gezin gaf dat de doorslag. Zijn vrouw zegt hierover:

“Als we geen Turkse coördinator hadden gehad, zouden we nog steeds begeleid worden door een IOG-er⁷. Mijn man was niet tevreden over hem en begreep hem vaak niet. Zonder conferentie was alles gebleven zoals het was” (Turkse respondent).

Echter, waar sommigen het als een pluspunt zien dat de conferentie wordt gecoördineerd door iemand uit hetzelfde herkomstland, hebben anderen hierbij juist hun twijfels:

“Mensen uit dezelfde cultuur bekken elkaar makkelijker af en leveren kritiek. Dat gebeurde bij een vriendin van mij die allerlei verwijten van de (Surinaamse) coördinator kreeg. Met een coördinator met dezelfde afkomst is er een groter gevaar voor roddel” (Surinaamse respondent).

Het beleid van de Eigen Kracht Centrale is dat het gezin gevraagd wordt of het een voorkeur heeft voor een coördinator uit hetzelfde herkomstland. Indien er geen voorkeur wordt uitgesproken, krijgt het gezin automatisch een coördinator met dezelfde culturele achtergrond toegewezen. Uit ons onderzoek blijkt dat in acht van de elf gezinnen de EK-c werd gecoördineerd door iemand uit hetzelfde herkomstland. Slechts in vier gevallen hadden de gezinnen hier expliciet om gevraagd, de andere vier kregen automatisch iemand toegewezen met dezelfde culturele achtergrond.

⁶ Tevens zou hierdoor het machtsverschil tussen families en professionele sociaal werkers – die vaak hoogopgeleid en/of ‘wit’ zijn – worden verminderd.

⁷ IOG staat voor Intensieve Orthopedagogische Gezinsbegeleider.

De drie gezinnen die coördinatoren kregen toegewezen met een andere culturele achtergrond, waren zeer te spreken over hen.

“De (Antilliaanse) coördinator legde alles goed uit, vroeg veel door, was neutraal en bekritiseerde me niet” (Surinaamse alleenstaande moeder).

“De (Turkse) coördinator heeft de conferentie heel goed voorbereid en georganiseerd. Ze heeft niet alle verantwoordelijkheid op zich genomen, maar deze gedeeld met de familie” (Surinaamse alleenstaande moeder).

“Ik had er niet specifiek om gevraagd, maar werd gebeld door een Kaapverdische coördinator. Na dat eerste telefoongesprek heb ik niets meer van hem gehoord. Geen idee waarom. Toen heeft een Turkse coördinator het overgenomen. Ging prima.” (Kaapverdische respondent).

Rol coördinator

“De rol van de (Antilliaanse) coördinator was duidelijk. Zij was uitvoerend (coördinerend) en nadrukkelijk niet aanwezig voor iets anders. Zij maakte alleen de afspraken en had geen input en zat niet in een hulpverlenende rol.” (Antilliaanse respondent)

In de regel neemt de coördinator na de conferentie nog één maal contact op met de hoofdpersoon. Een aantal respondenten zou graag zien dat de coördinatoren nog iets langer betrokken blijven, of meer bevoegdheden hebben. Ze zouden na afloop van de conferentie graag nog contact onderhouden met de coördinator in verband met een mogelijke terugval. Eén van hen zegt:

“Ik zou graag zien dat de coördinator meer kennis van zaken heeft en zelf ook dingen mag inbrengen. Anders blijf je in hetzelfde kringetje ronddraaien. Er zijn ingangen en kennis nodig van de sociale kaart. Ook als je na afloop vragen hebt zou je bij de coördinator terecht moeten kunnen. Een combinatie van coördinator/hulpverlener zou goed zijn.” (Antilliaanse respondent)

Ook Heerink (2010) concludeert in haar onderzoek naar Antilliaanse gezinnen⁸ dat een langere betrokkenheid van de coördinator gewenst is. Ze adviseert daarom om bij sommige gezinnen iets af te wijken van de standaardformule van de EK-c's. Ze pleit ervoor om, waar nodig, de begeleiding ook na de EK-c te laten doorlopen, bijvoorbeeld in de vorm van meerdere evaluatiebijeenkomsten.

Het lijkt erop dat niet alle coördinatoren zich zo strikt aan het protocol houden. Een respondent vertelde dat de coördinator (die ook werkt als gezinstherapeut) een assertiviteitstraining had geregeld voor de moeder. Een andere coördinator ging proberen een stageplek te regelen voor de zoon van de hoofdpersoon.

Eén van de (Antilliaanse) respondenten, die zelf een welzijnsadviesbureau heeft, geeft aan dat wanneer het netwerk zwak is (geen kennis van sociale kaart, hulpverleningsinstanties

⁸ Het betrof interviews met drie Antilliaanse gezinnen, eveneens een te klein aantal om representatief te zijn.

etc.), er eigenlijk meer sturing nodig is dan wat de coördinator kan bieden (zie ook Bregman 2013).

4. Omvang en samenstelling van het netwerk

In het algemeen kan worden gesteld: hoe groter het netwerk, hoe groter de kans van slagen. Ondanks het feit dat de meeste hoofdpersonen deel uitmaken van collectieve familiesystemen, bleek het aantal aanwezigen bij de EK-c's relatief klein, variërend van 1 tot 9 personen, met een uitschieter van 20. Aan de twee Antilliaanse EK-c's namen, naast de hoofdpersoon, respectievelijk slechts drie en vier mensen uit het netwerk deel. Dit is een beduidend lager aantal dan in het onderzoek naar Antilliaanse EK-c's van Heerink (2010), waar gemiddeld acht tot negen personen aanwezig waren. Dit is ook een stuk minder dan het landelijk gemiddelde van 12 tot 13 deelnemers per conferentie. Hoewel het aantal onderzochte EK-c's te klein is om concluderende uitspraken over te doen, is het kleinere aantal deelnemers wellicht te verklaren door de migratiecontext, waarbij familieleden vaak verspreid wonen over verschillende landen of continenten.

Betekent een beperkt netwerk dat de kans van slagen per definitie klein is? De literatuur is hierover verdeeld. Schout en De Jong (2010a) laten zien dat individuen die sociaal geïsoleerd zijn juist baat hebben bij EK-c's; hun netwerk kan hierdoor hersteld worden. Ook door Van Til-Teekman (2013) wordt gesteld dat een klein netwerk geen reden is om van een EK-c af te zien: "Een klein netwerk is juist een belangrijke reden vóór een EK-c, omdat juist door een conferentie het netwerk kan worden versterkt". Dit sluit aan bij het algemene idee dat de kwaliteit van leven toeneemt naarmate de kracht van het sociale netwerk groter wordt.

Bij één van de EK-c's die we onderzochten was slechts één persoon aanwezig, naast de hulpverleners. Dit was dit te wijten aan het feit dat de hoofdpersoon 'verstoten' is omdat zij de familie-eer zou hebben geschonden. Het lukte de coördinator niet om contact te leggen met de ouders van de hoofdpersoon, een jonge Marokkaanse vrouw die haar familie al twee jaar niet meer had gezien. De (Marokkaanse) coördinator had van te voren twijfel of de EK-c wel moest doorgaan omdat het niet lukte om een netwerk bij elkaar te brengen. Samen besloten ze om het toch te proberen. Volgens de hoofdpersoon had de GGD als voorwaarde gesteld dat ze een EK-c zou inzetten, anders zou de tijdelijke opvang (in een hotel) opgeheven worden. Bovendien was ze bang dat Bureau Jeugdzorg haar baby zou afnemen. Ze verwachtte tijdens de EK-c vooral praktische ondersteuning te krijgen van de reguliere instanties. Deze waren wel aanwezig, maar concrete hulp (zelfstandige huisvesting) bleef uit. In haar ogen was de EK-c daarom mislukt.

De rol van gezagsdragers

Een beperkt aantal mensen bij de EK-c hoeft geen probleem te zijn, maar dan is het wel van belang dat er minimaal één 'sterke figuur' of 'gezagsdrager' aanwezig is (Tjin A Djie & Zwaan 2013). Eén van onze respondenten, een Antilliaanse vrouw van middelbare leeftijd, is zo'n figuur. Ze had zelf eerder als deelnemer aan een EK-c deelgenomen. Daarnaast heeft ze een welzijnsadviesbureau en ervaring met coachen. Zij meldde haar broer aan voor een EK-c en stelde haar kantoor beschikbaar voor de bijeenkomst. Zij schreef het plan op, werkte het daarna uit en stuurde het naar alle betrokkenen.

Ook bij een andere (Turks-Servische) familie was de motor achter de EK-c de zus van de hoofdpersoon. Zij werkt tegenwoordig zelf als EK-coördinator.

5. Aard van de problematiek

Sommige problemen kunnen makkelijker worden opgelost dan andere. Als gezinnen in een relatief laat stadium een EK-c inzetten, is er grotere kans op multi-problematiek, vaak met psychische stoornissen, en ernstig beschadigde relaties. Alle onderzochte gezinnen ontvingen al hulp bij één of meerdere eerste- of tweedelijns instanties.

We hebben in dit onderzoek uitsluitend gekeken naar EK-c's die te maken hadden met jeugdproblematiek: dreigende uithuisplaatsing van een kind, opvoedingsproblemen, al dan niet in combinatie met gedragsproblemen, of overbelasting van de moeders. Toch lijkt het erop dat niet alle hoofdpersonen in ons onderzoek 'toe' waren aan een conferentie, omdat er onderliggende problemen waren die eerst moesten worden opgelost om de basisvoorwaarden te creëren. Te denken valt aan schuldsanering, huisvesting, een verblijfsvergunning of financiële zekerheid. Hierdoor verdwijnt de aandacht voor het geformuleerde doel – bijvoorbeeld het kind naar school laten gaan, veiligheid bieden, etc. – naar de achtergrond. Butte (2012) pleit er daarom voor dat de hulpvraag en plannen aansluiten bij de directe behoeften van de hoofdpersoon.

Uit de interviews blijkt dat er soms geen goede aansluiting tussen de verwachtingen en hulp die een hoofdpersoon nodig heeft en datgene wat de EK-c oplevert. Een respondent beschrijft de 'mis match' tussen haar hulpvraag (zelfstandige huisvesting) en het verloop van de EK-c als volgt:

“De personen die er hadden moeten zijn waren er niet (hulpverleners) en de mensen die er waren konden mij niet helpen (sociaal netwerk). Ik hoopte dat er een oplossing zou komen, of een stap richting de oplossing, maar die kwam niet” (Marokkaanse alleenstaande moeder).

6. Plan opgesteld, probleem opgelost?

Eén van de concrete resultaten van een EK-c is een gezamenlijk opgesteld actieplan met concrete afspraken.

Ik wist na de conferentie beter waar ik aan moest werken; er is besloten dat ik opvoedingsondersteuning zou krijgen, dat mijn zoon op sport moet en dat hij aan zijn zelfvertrouwen moet werken. Verder hebben we een verdeling gemaakt wat ik moet doen en wat mijn ex-man moet doen. (Surinaamse alleenstaande moeder)⁹

Toch waren er maar enkele respondenten die het actieplan uit de kast konden trekken of zich de afspraken herinnerden. Dit is een probleem dat ook door anderen is gesignaleerd (zie o.a. Butte 2010). Zo worden de plannen niet goed bewaard en raken ze snel kwijt. Een ander probleem is dat een paar maanden na de conferentie bepaalde deelnemers niet meer

⁹ Opvallend hier is het frequente gebruik van het woord 'moeten'.

traceerbaar zijn. Hierdoor is het resultaat van de conferenties onder sommige groepen beperkt.

“Ik heb geen plan, ik heb niks op papier staan. Er is een overzicht gemaakt, daarna heb ik niks meer gehoord, is niks gebeurd.” (Marokkaanse alleenstaande moeder, 3 maanden na EK-c)

“Geen idee waar het (plan) is, nooit meer naar gekeken” (Antilliaanse respondent, 14 maanden na EK-c)

“Er zijn wel afspraken gemaakt (nadat ik boos was weggelopen), maar daar is niks mee gebeurd. Niemand wil me helpen.” (Surinaamse respondent, 4 maanden na EK-c)

Voor zover er wel een duidelijk plan is opgesteld, kan dit voor de betrokkenen een belangrijke stok achter de deur zijn, zoals voor het Turkse gezin waarvan we de moeder interviewden. De moeder waakt erover dat de kinderen zich houden aan de opgestelde huisregels, zoals niet met foute vrienden omgaan, op tijd thuis komen en respectvolle communicatie. Het netwerk, bestaande uit de imam en twee bevriende Turkse echtparen, is gedurende de eerste maand wekelijks bij elkaar gekomen om de voortgang te bespreken. Een andere (Antilliaanse) respondent (zus van de hoofdpersoon en zelf welzijnswerker) weet na meer dan een jaar nog precies wat de actiepunten en de taakverdeling in het plan waren. O.a. dat vader de kamer van de zoons moest gaan opknappen. Zij heeft de actiepunten zelf opgeschreven tijdens de EK-c. Na uitwerking heeft ze het plan opgestuurd naar alle betrokkenen, maar ze verwacht niet dat deze er nog naar gekeken hebben. Na de EK-c (waar moeder niet aanwezig was) werd besloten dat de jongste zoon zou verhuizen naar zijn moeder, die in België woont. Dit gebeurde nadat de jongen met de politie in aanraking was gekomen.

Soms wordt de beslissing ook al genomen voordat de EK-c plaatsvindt. Een Marokkaanse respondent (alleenstaande moeder) vertelt dat de EK-c zinvol was omdat hierdoor een uithuisplaatsing kon worden voorkomen. Maar de oplossing voor het probleem, namelijk dat de dochter tijdelijk bij haar moeders vriendin zou gaan wonen, was al eerder bedacht. De EK-c werd gebruikt om het besluit te bekrachtigen.

Het was voor de respondenten soms onduidelijk hoe de samenwerking na de conferentie moest worden voortgezet. Er werd niet of onvoldoende geëvalueerd en onduidelijk was wie hierbij het initiatief moest nemen. Dit sluit aan bij de conclusie in de studie naar EK-c's in de jeugdbescherming van Wijnen-Lunenburg (2008).

Wanneer zijn deelnemers tevreden?

Hoewel een actieplan een praktisch en tastbaar resultaat is van een EK-c, bepaalt dit niet altijd de mate van tevredenheid van de deelnemers. Tevredenheid heeft voor een groot deel ook te maken met het proces, het feit dan men gehoord wordt:

“Ik ben tevreden, iedereen heeft zijn best gedaan. Ik voelde me gehoord en kreeg het gevoel dat ik op mensen terug kon vallen. Ik kan terecht bij iedereen die aanwezig was tijdens de conferentie. Maar het heeft eigenlijk niks concreets opgeleverd.” (Surinaamse ongedocumenteerde alleenstaande moeder).

“Ik was blij omdat het dit keer over mij ging en niet over de rest van de familie. Ik was de ‘baas’. Ik was bang dat er heftige discussies zouden komen en ruzies. Maar niets hiervan is gebeurd” (jonge Kaapverdiaanse vrouw).

Het merendeel van de respondenten geeft aan dat hun situatie is verbeterd na de EK-c.¹⁰ Ze vertelden dat er door de conferentie een proces op gang is gekomen en dat ze verwachten dat hun netwerk meer zal gaan en blijven doen.

“De conferentie heeft me een zetje gegeven. Zonder de conferentie had ik niet de hulp durven inroepen van de familie. Mensen uit Curaçao zijn te trots om toe te geven dat ze iets niet kunnen, ze willen zelf hun zaakjes uitzoeken.” (Antilliaanse respondent ca. 15 maanden na EK-c)

Dit laat zien dat de deelnemers het effect van een EK-c niet altijd in verband brengen met het plan of de afspraken. Deelnemers zien verandering in de situatie, maar herinneren zich niet altijd welke afspraken in het plan zijn opgenomen. De verandering of effecten koppelen ze aan het gegeven dat hun netwerk is ‘wakker geschud’ en de familiebanden versterkt. Hierdoor is het makkelijker geworden om familieleden en vrienden op hun verantwoordelijkheden te wijzen. Dit sluit aan bij de studie van Oosterkamp-Szwajcer et al. (2012, p. 67) waarin onderscheid gemaakt wordt tussen uitkomst (plan) en proces. De auteurs stellen dat de kracht van de EK-c ook zit in ‘processen tijdens de bijeenkomst, waarin een gezamenlijk gevoel en eenheid wordt ervaren om samen de gerezen problemen het hoofd te bieden’.

“Na de conferentie merkte ik echt een verandering bij mezelf. Ik had een enorme boost gekregen, had meer zelfvertrouwen, was positiever, meer geloof dat mensen er voor je zijn en je willen helpen. Hierdoor had ik meer kracht en energie en wilde ik er helemaal voor gaan om mijn leven te beteren.” (Surinaamse respondent, 6 jaar na EK-c)

7. Heldere communicatie

Zoals eerder aangegeven, is het de wens van de Eigen Kracht Centrale om de drempel te verlagen zodat meer (migranten)gezinnen zelf de stap zetten om een EK-c aan te vragen. Ondanks het feit dat de meeste respondenten zich positief uitlieten over de EK-c, was er maar een enkeling die zichzelf had aangemeld. Dit heeft te maken met het feit dat zij niet eerder hadden gehoord van de mogelijkheid met behulp van het eigen netwerk een EK-c te beleggen. Van de 11 onderzochte gezinnen lag in vier gevallen het initiatief bij de hoofdpersoon (2) of bij een direct familielid (2). In de overige gevallen waren het reguliere instanties die de gezinnen op deze mogelijkheid wezen of – volgens de respondenten – hen min of meer verplichtten een EK-c in te zetten.

Op de vraag wat er volgens de respondenten nodig is om meer migrantengezinnen te interesseren voor Eigen Kracht-conferenties, wordt heldere communicatie (van de Eigen

¹⁰ Zoals eerder aangegeven, vonden sommige interviews plaats vrij kort na de EK-c. Men kon in die gevallen moeilijk inschatten wat er veranderd was.

Kracht Centrale en/of de coördinator) als belangrijk element genoemd. Een (Surinaamse) respondent benadrukte dat er in de communicatie vooral aandacht moet zijn voor de persoonlijke ervaringen van mensen die aan een conferentie hebben deelgenomen – dát trekt anderen over de streep.

Uit onze interviews bleek dat die communicatie beter kan: niet alle deelnemers begrepen wat de principes zijn van de EK-c en hoe deze zich verhouden tot de reguliere hulpverlening. Dit is belangrijk omdat deze deelnemers hun ervaringen (inclusief hun verwarring!) na afloop delen met anderen. Goede mond-tot-mondreclame is nog steeds het meest krachtig. Daar kan geen folder, advertentie, of interview tegenop. Vooral voor migranten geldt dat men de mening van een bekende het allerbelangrijkst vindt.

Tijdens de interviews werden diverse suggesties gedaan om de bekendheid van EK-c's onder migrantengezinnen te vergroten. Allereerst is het van belang dat de reguliere instanties die zich met jeugdhulpverlening bezighouden (zoals Centra voor Jeugd en Gezin, Bureau Jeugdzorg, MEE, etc.) hun cliënten in een vroeg stadium wijzen op de mogelijkheid van een EK-c (en niet pas bij een dreigende uithuisplaatsing, zoals nu nog veel gebeurt). Daarnaast kan gericht informatie gegeven worden op de plekken waar personen met een migrantenachtergrond te vinden zijn, veelal in zogenaamde achterstandswijken. Te denken valt aan:

- Huisartsenpraktijken
- Scholen
- Welzijnsorganisaties
- Sociale wijkteams
- Kerken en moskeeën
- Voedselbank
- Migranten- en vrouwenverenigingen

Respondenten adviseerden om in de externe communicatie en pr vooral aandacht te besteden aan de persoonlijke ervaringen van deelnemers aan een EK-c. Het voorlichtingsmateriaal dat hierbij ingezet wordt dient toegankelijk en laagdrempelig te zijn en geschikt voor mensen die laaggeletterd zijn.

Verder noemden enkele jongeren dat naast de website van de Eigen Kracht Centrale social media, zoals Facebook en Twitter goede middelen zijn om meer mensen te bereiken en op een laagdrempelige manier voorlichting te geven. Naast verhalen werkt het ook goed om animaties, video's en ander visueel materiaal in te zetten. Het advies is om online ook de 'plekken' op te zoeken waar personen met een migrantenachtergrond te vinden zijn en daar de informatie aan te bieden zoals bijvoorbeeld marokko.nl en hababam.nl. Dat kan bijvoorbeeld via zogenaamde banners.

Tenslotte gaven diverse mensen aan dat de Eigen Kracht Centrale zich meer zou moeten profileren als een organisatie voor en door migranten:

“Als er met grote letters op de EK-folder zou staan: ‘Multiculturele hulp met begeleiding van iemand uit je eigen land’, dan zou ik zeker belangstelling hebben” (Antilliaanse respondent).¹¹

8. Opvolging

Onvrede beklijft langer dan tevredenheid. Zorg dus dat de deelnemers regelmatig op een positieve manier aan de EK-c worden herinnerd. Via een nieuwsbrief, blogs, sociale media, specifieke acties of op andere creatieve manieren onderhoud je contact met de deelnemers, mits deze uitingen zijn aangepast aan laaggeletterden.

Een dergelijk contact kan voorkomen dat mensen weer terugvallen in oude patronen en opnieuw een conferentie moeten inzetten. Dat bespaart de overheid en daarmee de samenleving veel kosten. Daarom is uit voorzorg goede nazorg geboden. De conferentie zelf is immers maar een momentopname. Zoals hierboven aangegeven onder Rol coördinator hadden diverse respondenten graag nog wat langer contact gehouden met de coördinator.

¹¹ GGD Rotterdam Rijnmond heeft een dergelijke folder, met persoonlijke verhalen, ontwikkeld: “Informatiefolder Eigen Kracht-conferenties: ook voor Antilliaanse gezinnen in Rotterdam”.

III CONCLUSIES

Met het oog op een gezonde ontwikkeling van kinderen zou men gezinnen met opvoedingsproblemen in een eerder stadium laagdrempelige hulp willen bieden. De bestaande hulpverlening sluit in het algemeen echter slecht aan bij de behoeftes van de migrantenouders. In dit onderzoek hebben we de vraag gesteld hoe de Eigen Kracht Centrale migrantengezinnen eerder kan bereiken, voordat problemen teveel uit de hand zijn gelopen en zwaardere vormen van hulpverlening nodig zijn.

De gesprekken die we hebben gevoerd laten zien dat positieve mond-tot-mondreclame de drempel onder migrantengezinnen om deel te nemen aan een Eigen Kracht-conferentie verlaagt. Dit geldt vooral voor gezinnen met een lage sociaaleconomische status en/of laaggeletterden. Tevreden klanten zijn positief over hun ervaringen en vertellen die graag door aan anderen. Op basis van de interviews, en ondersteund door diverse literatuurbronnen, hebben we in dit rapport acht factoren besproken die bijdragen aan de tevredenheid onder (allochtone) deelnemers van Eigen Kracht-conferenties. Dit zijn:

1. *Nadruk op de eigen regie*
Meer dan bij de reguliere hulpverlening staan de mogelijkheden en wensen in de leefwereld van de cliënt centraal.
2. *Aansluiting bij familiesysteem en opvoedingsstijl van het gezin*
Veel niet-westerse migranten komen uit een wij-gericht (collectief) familiesysteem waarbij het belang van de groep voorop staat. EK-c's houden rekening met verschillende ideeën, waarden, normen en culturele achtergrond van gezinnen.
3. *Goede match tussen gezin en coördinator*
Het gezin heeft de keuze om te werken met een coördinator uit hetzelfde herkomst land.
4. *Netwerk met een krachtige 'gezagsdrager'*
De samenstelling van het netwerk, met name de aanwezigheid van een invloedrijk persoon, is belangrijker dan de grootte.
5. *Focus op de problemen waar het netwerk invloed op heeft*
Het stellen van realistische doelen voorkomt teleurstellingen.
6. *Helder actieplan dat voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk is*
Het plan is een tastbaar product waarmee de gezinsleden elkaar kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheden.
7. *Heldere communicatie*
Eenvoudig taalgebruik en duidelijke spelregels zorgen voor een heldere boodschap, ook wanneer deze wordt doorverteld aan derden. Persoonlijke verhalen trekken mensen vaak over de streep.
8. *Opvolging na de EK-c*
Deelnemers voelen zich gesterkt in het implementeren van het plan wanneer ze merken dat de EK-c hen niet uit het oog heeft verloren.

Het aantal respondenten dat we hebben gesproken was klein (n=11), en bestond uitsluitend uit vrouwen. Hierdoor is het onderzoek niet representatief en kunnen we geen harde conclusies trekken. Toch adviseren we de Eigen Kracht Centrale meer te sturen op bovenstaande elementen. Voor zover we met de interviews zicht hebben gekregen op de effecten van de EK-c's, zijn deze zeer wisselend te noemen. Voor een aantal respondenten heeft de EK-c een duidelijke verbetering van de situatie opgeleverd. De kans is groot dat zij hun succesverhaal doorvertellen aan derden. Andere respondenten echter gaven aan teleurgesteld te zijn in de resultaten. Onze indruk is dat dit veelal te maken heeft met de (onrealistische) verwachtingen die zij van tevoren hadden van de EK-c en de randvoorwaarden die niet in orde waren.

Wanneer de Eigen Kracht Centrale tegemoet kan komen aan bovenstaande punten, is de kans groter dat de conferenties met positief resultaat worden afgesloten. Betere reclame is niet denkbaar!

LITERATUUR

Beek, F. van en P. Gramberg (2009). *'Als er over mij geroddeld wordt, moet ik er natuurlijk wel bij zijn.'* Kinderen en jongeren over de waarde van Eigen Kracht-conferenties. Voorhout: WESP Jeugdzorg.

Berg, R. van den, T. van der Gun, M. Kierczak, A. van de Kooij en I. Wulp (red.) (2005). *Alle ouders hebben vragen! Onderzoek naar bereik en behoefte aan opvoedingsondersteuning van specifieke groepen ouders*. Gouda: jso expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding.

Bregman, R. (2013), *Waarom arme mensen domme dingen doen. De Correspondent*. https://decorrespondent.nl/511/waarom-arme-mensen-domme-dingen-doen/12527213545-85362ef9?qoback=%2Egde_1365217_member_5818700493010014212#%21

Broek, A. van den, E. Kleijnen, S. Keuzenkamp (2010). *Naar Hollands gebruik? Verschillen in gebruik van hulp bij opvoeding, onderwijs en gezondheid tussen autochtonen en migranten*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau

Butte, D. (2012). *Rapportage DWARS-onderzoek: Diversiteit in Eigen Kracht-conferentie*. Rotterdam: GGD Rotterdam-Rijnmond, Cluster Jeugdbeleid, Sectie Jeugdmonitor & Onderzoek.

Doelman-van Geest, H.A., A.M. van Essen en A.M. Plug (2010). *Risicojeugdigen in het pedagogische hulpaanbod en de jeugdzorg. Het bereik van allochtone jeugdigen en jeugdigen uit eenoudergezinnen in Zuid-Holland*. Den Haag: Tympaan Instituut.

Durgel, E.F. (2011). *Parenting beliefs and practices of Turkish immigrant mothers in Western Europe*. Dissertation. Tilburg: Tilburg University.

M. Gerardus, A. da Veiga Moreira, S. Kopra, D. van Geene & A. Abderahim (2011), *Eindverslag Eigen kracht- conferenties: ook voor Antilliaanse gezinnen! een casestudie*. Hogeschool Rotterdam.

Heerink, R. (2010). *Ku Forsa Uní. Met gebundelde kracht sta je sterk. Onderzoek naar de uitkomsten van de Eigen Kracht-conferentie onder Antilliaanse gezinnen in de regio Rotterdam-Rijnmond*. Afstudeerscriptie Masteropleiding Urban Education Hogeschool Rotterdam.

Hendriksen, S., Smit, P.H. (2012, 20 juni). *Nieuwe maïzena voor de samenleving. Do it ourselves: De regisserende burger*. De Groene Amsterdammer. Op 1 november 2013 ontleend aan <http://www.groene.nl/artikel/140883>.

Hoffmann, A., E. Demirtürkoglu, N. Çelik, Ö. Öztürk & S. Sak (20) *Etnisch- culturele diversiteit in Eigen- Kracht Conferenties*. Onderzoeksverslag Omgaan met etnische diversiteit binnen een Eigen Kracht-conferentie.

Hulst, H., van (2003). *Geen snelle recepten. Gezichtspunten en bouwstenen voor de aanpak van Antilliaanse jongeren*. Amsterdam: Aksant.

Informatiefolder Eigen Kracht-conferenties: ook voor Antilliaanse gezinnen in Rotterdam. GGD Rotterdam Rijnmond, 2010.

Jenkins, M. (2010, February). For the Common Good: Rob van Pagée on Family Group Conferencing in the Netherlands. *American Humane Family Group Decision Making*.

Oosterkamp-Szwajcer, E.M., Swart, J.J.W., de, Gramberg, P.J. (2012). *Op eigen kracht vooruit. Een onderzoek naar de resultaten van Eigen Krachtconferenties in Nederland*. Enschede: Saxion.

Pels, T. & M. de Haan (2003), Continuity and change in Moroccan socialization: a review of the literature on socialization in Morocco and among Moroccan families in the Netherlands. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut en Universiteit Utrecht

Pels, T., Distelbrink, M., Postma, L. (2009). *Opvoeding in de migratiecontext. Review van onderzoek naar de opvoeding in gezinnen van nieuwe Nederlanders*. Utrecht: Verweij-Jonker Instituut.

Schout, G. & G. de Jong (2010a). *Eigen Kracht-conferenties in de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg. Een onderzoek naar proces en uitkomsten*. Lectoraat OGGz & Hanzehogeschool Groningen.

Til-Teekman, C. van (2013). *Good Practices: Praktijkgericht onderzoek naar de eigen kracht van jeugd en gezin*. Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.

Tjin A Djie, K. & I. Zwaan (2013), *Beschermjassen, transculturele hulp aan families*. Assen: Van Gorcum

Wachtel, J. (2007). Making the Circle Bigger: The Netherlands' Eigen Kracht Holds its 1000th Family Group Conference. *International Institute for Restorative Practices*, 2, p. 1-2.

Wijnen-Lunenburg, P., Beek, F., van, Bijl, B., Gramberg, P., Slot, W. (2008). *De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie*. PI Research, WESP. Amsterdam: Vrije Universiteit.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Onderzoeksvragen en aanpak

Onderzoeksvragen

1. Wat waren de bevorderende en belemmerende factoren voor migrantengezinnen om een Eigen Kracht-conferentie (EK-c) in te zetten, dan wel om zich na aanmelding terug te trekken?
2. In hoeverre heeft het activeren van het sociale netwerk (middels de EK-c) bijgedragen aan de oplossing van hun probleem/problemen?
3. Op welke wijze kunnen meer migrantengezinnen in een zo vroeg mogelijk stadium de weg naar de EK-c's vinden?
4. Hoe kan de EKC de samenwerking met migrantengezinnen verbeteren?

Deelvragen:

- In hoeverre sloot de aangeboden EK-c aan bij de hulpvraag van het gezin?
- Hoe had het gezin van de EK-c gehoord?
- Wat waren hun verwachtingen ten aanzien van de conferentie en de coördinator en in hoeverre zijn die verwachtingen uitgekomen?
- In welke mate zijn de deelnemers tevreden over het verloop en het resultaat van de EK-c (m.a.w. in hoeverre zouden zij het andere gezinnen met problemen aanbevelen)?
- In hoeverre is het plan uitgevoerd?
- In welke mate zijn de hulpverleners (indien aanwezig) tevreden over het proces en het resultaat van de EK-c?
- Wat zijn de specifieke wensen en behoeften van de deelnemers m.b.t. hulp of advies voor, tijdens en na de EK-c?
- Wat zijn redenen om na aanmelding toch geen EK-c in te zetten?
- Wat is er nodig opdat meer migranten(gezinnen) zichzelf aanmelden voor een EK-c? Wat zijn mogelijke drempels?
- Welke suggesties hebben de deelnemers voor een gericht communicatieplan en -kanalen om meer migranten te bereiken?

Aanpak

Ons doel was om ca. 30 interviews uit te voeren met deelnemers aan Eigen Kracht-conferenties. De werving van respondenten bleek echter veel moeilijker dan gedacht. Via de Eigen Kracht Centrale hebben we in totaal achttien namen gekregen van mensen die ons te woord wilden staan. Het betrof deelnemers aan EK-c's die zich vrijwillig bij de coördinatoren hadden aangemeld voor een interview. Hierdoor is het goed mogelijk dat we vooral mensen hebben gesproken die relatief positieve ervaringen hadden. Zo hebben we bijvoorbeeld niet gesproken met mensen die voortijdig afzagen van een EK-c. Hun gegevens worden niet bewaard.

Met elf van de achttien aangedragen kandidaten – allen volwassen vrouwen – hebben we daadwerkelijk een interview gehouden; helaas bleken de overige zeven kandidaten bij nader inzien toch niet bereid of in staat om ons te woord te staan. Sommigen gaven aan

'onderzoeksmoe' te zijn, omdat ze ook al een aantal keer telefonisch geïnterviewd waren in het kader van de monitoring.¹² Eén persoon gaf aan in een rechtszaak te zijn verwickeld, die al zijn aandacht opeiste. Tenslotte bleken er twee personen onbereikbaar te zijn. We hebben de meeste respondenten thuis opgezocht; met één persoon is een telefonisch interview afgenomen. Van de elf respondenten waren er acht zelf hoofdpersoon (zeven alleenstaande moeders en één jonge vrouw) geweest in de EK-c; in drie gevallen is een zus van de hoofdpersoon geïnterviewd.

Naast de EK-c deelnemers is ook gesproken met een hulpverlener van Bureau Jeugdzorg die een Surinaams-Hindoestaans en een Turks gezin had aangemeld voor een conferentie.

In sommige gevallen had de EK-c kort voor het interview plaatsgevonden, waardoor de bijeenkomst nog vers in het geheugen zat van de respondent. Het andere uiterste was een EK-c die zes jaar geleden had plaatsgevonden. Het zal duidelijk zijn dat de aard van de informatie uit de interviews in beide gevallen heel verschillend is. Drie maanden na de conferentie zegt een respondent "Ik herinner me gewoon die dag niet". Aan de andere kant weet de respondent die zes jaar geleden aan de conferentie deelnam gedetailleerd te vertellen hoe het ging, wat er afgesproken en nagekomen is, etc. Dit geeft aan dat het per persoon verschilt in hoeverre men zich nog kan herinneren hoe de conferentie is gegaan.

¹² Sinds 2008 monitort Hogeschool Saxion de uitvoering van Eigen Kracht-conferenties in Nederland. Vanaf september 2013 is dit overgenomen door Hogeschool Windesheim (Almere).

Bijlage 2. Achtergrondinformatie respondenten

Tabel 1 Herkomst hoofdpersonen

Herkomstland	Aantal
Nederlandse Antillen (Curaçao)	2
Kaapverdië	1
Marokko	2
Suriname	4
Turkije	2
Totaal	11

Tabel 2 Woonplaats hoofdpersonen

Huidige woonplaats	Aantal
Amsterdam	7
Eindhoven	1
Leeuwarden	1
Rotterdam	1
Vaassen	1
Totaal	11

Tabel 3 Initiatief tot EK-c

Initiatiefnemer	Aantal
Hoofdpersoon	2
Tante	2
Bureau Jeugdzorg	2
Jeugd- en opvoedhulp	1
Sociaal wijkteam	1
Zorggroep LVB-problematiek	1
William Schrikker Groep	1
GGD	1
Totaal	11

